Færder nasjonalpark

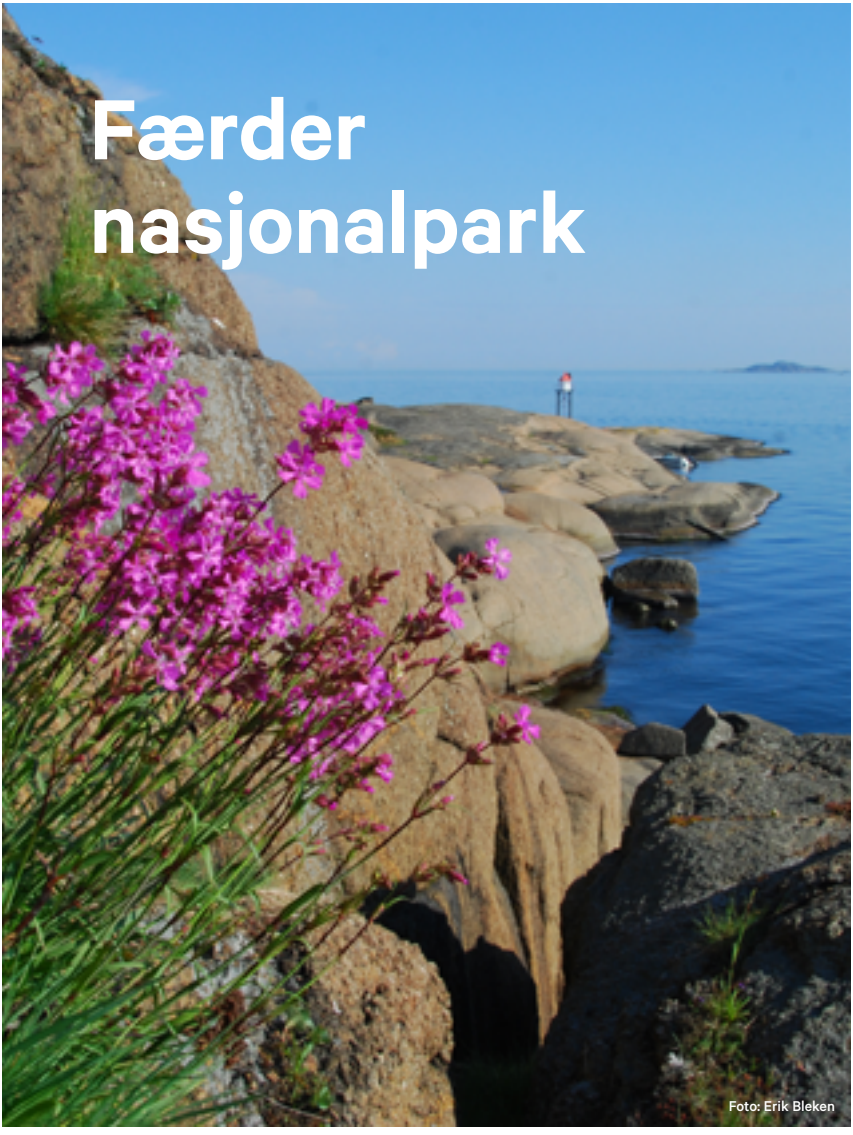

Foto: Erik Bleken

Færder
nasjonalpark

Kart og informasjon

Velkommen inn i
Norges nasjonalparker

Velkommen til Færder

Færder nasjonalpark ligger øst i Færder kommune i Vestfold og byr på en fantastisk skjærgård med mange spennende og idylliske øyer. Nasjonalparken strekker seg over et stort område, både til lands og til vanns, og tilbyr opplevelser for enhver på utkikk etter eventyr og rekreasjon. Med sentral beliggenhet på Østlandet er Færder blant de aller mest besøkte nasjonalparkene. På Verdens ende finner du nasjonalparkens besøkssenter.

Tar du turen til Færder nasjonalpark får du nærkontakt med havet og kan nyte unik skjærgårdsnatur formet gjennom millioner av år med vulkanutbrudd, istider og landheving. Mange forbinder skjærgården med sol og sommer, men den kan være like eksotisk en frossen vinterdag eller når høststormene visker ut skillet mellom svaberg og hav.

Nasjonalparken er ideell for deg som liker sjø- og båtliv. Området byr på spennende natur- og kulturopplevelser året rundt og kan oppleves med båt, kajakk, til fots eller offentlig kommunikasjon. Her kan du trekke deg tilbake fra hverdagen til en av de mange strendene og la bruset fra havet senke skuldrene, eller nyte utsikten fra Verdens ende mot det markante landemerket Færder fyr.

Ønsker du mer aktive opplevelser byr randsonen på mange muligheter. Du kan for eksempel legge turen langs en av kyststiene i området. På veien finner du et rikt utvalg av gallerier og verkstedsutsalg for brukskunstnere, og en rekke kulturminner som gir deg innblikk i historien.

Etter en aktiv dag kan du nyte god mat laget av lokale råvarer på en av restaurantene i området. Det finnes mange overnattingsmuligheter ved nasjonalparken. Tilbudet omfatter alt fra hoteller med topp service til koselige og billige kystledhytter med Fulehuk og Færder fyr som de mest eksotiske. Kystledhyttene kan bestilles via Oslofjordens Friluftsråd.

Nasjonalparken kan nytes også vinterstid. Utsikt fra Verdens ende mot Færder fyr.

Vippefyret er et kjært landemerke på Verdens ende.

Opplevelser

Færder nasjonalpark er stedet for den aktive eventyrer. Her er det mye å finne på til lands og til vanns, for store og små. Du kan blant annet utforske skjærgården, klatre, ri på hest og padle, eller bare slappe av og nyte det vakre landskapet.

Båtliv

Det er lang tradisjon for båttur og båtferie i nasjonalparken. Området har flere flotte gjestehavner. Det finnes også mange små brygger.

Kajakk

Færder har blitt selve «padlenasjonalparken» i Norge. Det er godt tilrettelagt for fine opplevelser med både padleled og gapahuker flere steder i parken.

Verdens ende og Moutmarka

Verdens ende ligger på Tjøme, lengst syd i nasjonalparken. Her får du virkelig havfølelsen. Stedet har restaurant og en moderne gjestehavn. Her finner du også nasjonalparkens besøkssenter med spennende informasjon om Færder nasjonalpark. Det er kollektivtransport mellom Tønsberg og Verdens ende, og sykkelvei hele veien fra Tønsberg. Moutmarka, et par kilometer før Verdens ende, er et praktfullt turområde og byr på et enormt biologisk og geologisk mangfold.

Hvaløy

Her kan du vandre langs kyststien i vakkert kystlandskap fra svabergene gjennom gammel skog og flotte kulturlandskap. Noen av de fineste eikeforekomstene i hele nasjonalparken finnes her.

Ildverket

På Ildverket kan du ligge i telt, nyte svabergene eller gå tur i det spennende kulturlandskapet med gamle hustufter. Paradisbukta er et eldorado for barn, og øya er godt tilrettelagt for småbåtbruk og padlere. Øya er beskrevet i ”Padleled Vestfold” og har en flott gapahuk.

Bolærneøyene

Østre og Vestre Bolæren er godt tilrettelagt for besøk med gjestehavner, overnatting og servering. Mellom Bolæren er rik på kulturminner og spennende natur, blant annet gamle bygningsmiljøer og slåtteenger fra 1800-tallet. Alle øyene har informasjonsskilt og merket kyststi. Det går rutebåt fra Tønsberg ut til øyene.

Færder nasjonalpark er vakker også i ruskevær.

Oppdag er spennende verden under vann.

Padleleden går gjennom Færder nasjonalpark.

Plante- og dyreliv

Det er mange spennende dyr og planter i nasjonalparken. Sjøfuglene er kanskje de du får øye på først, men går du en tur på strandengene kan du også se mange sommerfugler. Under vann er det et yrende liv, og er du heldig kan du se mindre hvaler eller sel som danser i vannskorpa.

Fugleliv

Fuglelivet er dominert av et stort antall spurve- og sjøfuglarter, men det er også mer eksotiske innslag som nattergal, som hekker på flere av øyene og i Moutmarka. Vandrefalk og tårnfalk har fast tilhold i området. Også havørn har hekket her de siste årene. Det er registrert 272 ulike fuglearter ved den ornitologiske stasjonen på Store Færder.

Planter og insekter

Nasjonalparken har et rikt mangfold av planteliv og insekter. Det er registrert 309 rødlistearter innenfor Færder nasjonalpark. Dette er arter som enten er truet av utryddelse eller er sjeldne.

På Sandø, Bolærne, Østre Bustein og i Moutmarka finnes ulike rødlistede planter som kammarimjelle, gul hornvalmue, kjempestarr og jordbærkløver, i tillegg til de truede sommerfuglartene okerdvergmåler og prikkrutevinge. Bare på Østre Bolæren er det registrert 907 sommerfuglarter.

Livet under vann

Sjøområdene i nasjonalparken er svært varierte, fra gruntvannsområder med ålegras og tareskog i skjærgården og ned til 340 meters dyp. På dypet er det spennende sjøbunnslandskap med store fjellkløfter og flate bløtbunnsområder. Her finnes det også 15 km² hummer-fredningsområder.

I områdene med bløtbunn finner vi reke, sjøkreps, børstemarker, sjøstjerner, nesle- og bløtdyr. Tareskogen og ålegrasengene gir næring og beskyttelse til fisk, krabber, skjell og ulike anemoner.

Fisken vandrer mellom naturtyper i grunne og dype områder gjennom året. Flere av naturtypene under vann er svekket de senere årene på grunn av forurensninger fra land. Sammen med overfiske, truer dette torsken og flere andre fiskearter i nasjonalparken. Det er derfor satt i gang en rekke tiltak for å forbedre miljøtilstanden i havet. Blant annet er det totalforbud mot fiske i Færder nasjonalpark.

Etter over 100 års fravær har havørnen igjen etablert seg i Færder nasjonalpark.

Gammelnorsk spælsau holder landskapet åpent.

Kubjelle.

Svalestjert.

Historie og kultur

Kulturlandskap

Øyene i Færder nasjonalpark byr på et kulturlandskap som har blitt til ved at mennesker har brukt naturen gjennom hundrevis av år. Det skiller området fra mange andre norske nasjonalparker som har mer villmark. I Færder nasjonalpark finner du gravrøyser fra bronsealderen, rester etter bygninger, steingjerder, stier, skipsvrak, forsvarsanlegg, fyranlegg og krigsminner.

Svært mange av øyene hadde fast bosetting fra 1800-tallet og et stykke inn på 1900-tallet. Noen steder, som på Sandø og Froungen, er gamle hus i dag omgjort til ferieboliger. På andre øyer, som for eksempel Ildverket, kan sporene etter mennesker fortsatt ses i form av hustufter, frukttrær og bærbusker, selv om bygningene nå er borte.

Skjærgården øst for Nøtterøy og Tjøme er ett av 41 utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Dette gir pengestøtte til blant annet utsetting av beitedyr, slått og rydding av kratt.

Kulturminner

Det har bodd mennesker i skjærgården de siste 3000-4000 år. Noen av de eldste sporene finner vi på Mellom Bolæren, med flere godt bevarte gravrøyser fra bronsealderen (ca. 1800-500 f.Kr.). Mer enn 300 års fyrhistorie kan oppleves på Fulehuk, Store Færder og øygruppen Tristein, også kalt Lille Færder. Loshistorie finnes blant annet på Østre Bolæren hvor ei kompassrose er hugget inn i fjellet. Kompassrosen er datert til 1500-tallet, og er den eneste kjente i Oslofjorden.

Krigshistorie

Skjærgården har også sin krigshistorie, med bygninger og befestninger, for eksempel på Verdens ende og Bolærne. På Mellom Bolæren er det rester etter leiren for fanger fra siste krig, med en tilhørende gravplass.

Beiting og skjøtsel

Tidligere var 26 av øyene i nasjonalparken bebodde, og det var beitedyr på enda flere øyer. Dette har skapt et spesielt kystlandskap, med en svært rik flora og fauna. Beiting og annen form for skjøtsel er viktig for å opprettholde det historiske åpne landskapet, og for å sikre viktige naturtyper med mange sjeldne og truede plante- og dyrearter.

I dag beiter sau og storfe på 20 av øyene. Aktiv skjøtsel av kulturlandskapet skjer særlig i Moutmarka, på Søndre Årøy, Sandø, Hvaløy, Gåsøy, Bolærneøyene, Ildverket, Froungen og på øyene under Stamhuset Jarlsberg.

Velkommen inn, ta vare på naturen

Velkommen på tur i nasjonalparken! Her er det rom for mange om vi tar hensyn til folk og natur rundt oss. Nasjonalparkene er det beste av norsk natur. Vernet bidrar til å ta godt vare på landskapet og mangfoldet av dyr og planter. Slik kan vi fortsette å samle gode turminner også i framtida.

Allemannsretten. I utmarka kan du gå der du vil på beina og på ski. Du kan slå opp teltet der du vil så lenge det er over 150 meter fra bebodd hus eller hytte. Det er teltforbud på Ruseodden på Østre Bolæren, Sandø, Østre Bustein, i Moutmarka og i de tidligere fuglereservatene.

Kulturminner er beskyttet mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes. Det er forbudt å fjerne rullestein og annen stein og mineraler.

Søppel. Husk å rydde opp etter deg og ta med deg søppel hjem.

Bålbrenning er kun tillatt i anlegg laget spesielt for dette, eller på løsmasser uten vegetasjon. I tillegg skal anvisninger fra brannvesenet følges i tørre perioder, når bålbrenning ikke er forsvarlig. Medbragt ved er bra, men du kan også brenne rekved. Bålbrenning og grilling direkte på fjell er ikke tillatt.

Fiske er ikke tillatt i Færder nasjonalpark. Dette gjelder alle arter og alle redskaper.

Hunden er velkommen med på tur. Fra 1. april – 15. oktober skal alle hunder holdes i bånd. I områder med sjøfuglfredning er det båndtvang hele året. Du plikter å ta hensyn til vilt, beitedyr og mennesker året rundt.

Bruk av droner er ikke tillatt i Færder nasjonalpark.

Framkomstmiddel med motor på land utenfor vei er ikke tillatt. Du kan kjøre båt i hele nasjonalparken. Når du er mindre enn 100 meter fra land er fartsgrensen 5 knop. I alle andre områder er fartsgrensen 30 knop. Vannscooter er forbudt i hele nasjonalparken.

Sjøfuglfredning. I perioden 15. april – 15. juli er all ferdsel i sjø forbudt 50 meter fra land i områder med sjøfuglfredning. Se kart!

God planlegging gir gode turopplevelser!

Fakta & informasjon

Færder nasjonalpark ble opprettet i 2013 og er 340 km^2.

Hvor ligger Færder nasjonalpark?	Øst i Færder kommune, Vestfold
Hvordan kommer jeg meg dit?	Tog: Vestfoldbanen til Tønsberg Buss: Buss til Tønsberg og videre til Verdens ende Fly: Sandefjord Lufthavn Torp, videre med tog eller buss til Tønsberg Sykkel: Sykkelruten mellom Tønsberg og Verdens ende er koplet til nasjonal sykkelrute nr. 1 Båt: Rutebåt og taxibåt fra Tønsberg til Bolærneøyene
Besøkssenter	Besøkssenter Færder nasjonalpark Besøkssenter våtmark Ilene
Nasjonalpark-kommune	Færder
Planlegg turen	*ferdernasjonalpark.no* *visitvestfold.com*
Forvaltning og oppsyn	Færder nasjonalparkstyre *nasjonalparkstyre.no/ferder* Statens Naturoppsyn *naturoppsyn.no*
Verneområder i nærheten	Presterødkilen og Ilene er Ramsarområder Rød-Dirhue landskapsvernområde Storemyr-Fagerbakken landskapsvernområde Pirane naturreservat Sønstegård plantefredningsområde
Turistinformasjon	Besøkssenter Færder nasjonalpark, Verdens ende www.ferdernasjonalpark.no

Miljø-direktoratet

M-1434 | 2019
Trykk: Skipnes Kommunikasjon

Færder
nasjonalpark

Kartinformasjon Færder nasjonalpark

Velkommen inn i naturen

Dette kartet er utviklet ut fra kunnskap om hvordan verneområdet blir brukt og hvilke områder som er sårbare for besøk. Kartet er ikke et turkart, men gir deg en oversikt over tilbudene i det aktuelle verneområdet og området rundt.

Besøkssenter nasjonalpark
Verdens ende

Ytterst på Verdens ende på Tjøme ligger Besøkssenter Færder nasjonalpark. Her kan publikum besøke utstillinger, få informasjon om Færder nasjonalpark og spise et godt måltid. Besøkssenteret formidler også aktiviteter og turer ut i parken. Området er godt tilrettelagt med gjestehavn, parkeringsplass og bussforbindelse til Tønsberg.

Startpunkt
Tønsberg sentrum

Tønsberg er et knutepunkt for reisende som ankommer med fly (via Torp), tog, buss eller bil. Herfra går det busser til Nøtterøy og Tjøme, i tillegg til fine gang- og sykkelveier i alle retninger. Fra Tønsberg havn går det rutebåt til Bolærne, og charterbåter kan ta deg ut i hele nasjonalparken. Byen har også en god gjestehavn og et stort restaurant- og hotelltilbud.

Startpunkt
Østre Bolærn

I sommersesongen kan du besøke Østre Bolæren med egen båt eller rutebåt fra Tønsberg. Her er det flere muligheter for overnatting. Du kan også slå opp eget telt. Loshuset er åpent for omvisning og serverer vafler og kaffe i helgene. Kompasset kafé har åpent fra påske.

Færder nasjonalparkkommune

Færder nasjonalparkkommune er en øykommune utenfor Tønsberg. Kommunen byr på opplevelser hele året. Det er bosetting på Nøtterøy, Føynland, Tjøme, Brøtsø og Hvasser og Veierland, og hit er det også broforbindelse, unntatt til Veierland som har ferge. Skjærgården utenfor har mer enn 650 øyer og holmer. Til Bolærneøyene er det ferge i sommermånedene. Teie sentrum og Tjøme sentrum er handelssentre, og her finner duet godt utvalg av lokale spesialiteter.

- Parkering
- Busknutepunkt
- Båtforbindelse
- Togstatsjon
- Gjestebrygge
- Uthavn
- Turisthytte ubetjent
- Tilgjengelig tursti
- Serveringssted
- Overnatting
- Badeplass
- Informasjon
- Severdighet
- Fuglekikketårn/-skjul
- Utkikkspunkt
- Tilrettelagt camping
- Padlehuk
- Padling
- Tursti fottur
- Sommerstier
- Sjøfuglområde
  Ferdselsforbud **15. april til 15. juli**
- Kyststi

Besøkssenter våtmark
Visitor Centre Wetland

Besøkssenter nasjonalpark
Visitor Centre National Park

Verdens ende

Færder
nasjonalpark

Ytre Hvaler
nasjonalpark

Oslofjorden

Oslo
Gullkronene naturreservat
Ilene naturreservat
Tønsberg
Ringshaug
Tolvsrød
Presterødkilen naturreservat
Valløy
Torgersøya
Husvik
Teie
Træla
Vear
Akersvannet naturreservat
Robergvannet naturreservat
Husøy
Føynland
Vestre Bolæren
Masseløy
Fjærholmen
Borgheim
Melsomvik
Stokke
Vestfoldbanen
Nesbrygga
Mellom Bolæren
Hvaløy
Østre Bolæren
Bjerkøy
Gåsøy
Nøtterøy
Håkollen
Tømmerholt
Ramsholmen
Skjelleröy
Huitskjela
Lindholmen
Hui
Fulehuk fyr
Store Rauer
Roppestadholmen
Søndre Arøy
Langø landskapsvernområde
Tenvik
Kjøpmannskjær
Vrengen
Årøpunktet
Torød
Sandefjord lufthavn, Torp
Fokserød naturreservat
Torp
Veierland
Gjervåg
Mågerø
Skrøslingen
Leistein
Mostein
Burø
Grimestad
Årø
Larvik
Sandefjord
Engø
Ildverket
Hui
Kvitskjærene naturreservat
Tjøme
Tønsbergfjorden
Rød-Dirhue landskapsvernområde
Brøtsø
Bustein
Østerøya
Vesterøya
Langskjærene naturreservat
Havna
Sandøsund
Sande
Mostranda
Torås fort
Hvasser
Storemyr-Fagerbakken landskapsvernområde
Moutmarka
Sone C
Pirane naturreservat
Sønstegaard plantefredningsområde
Tjønneberget
Store Færder
Hoftøya
Langøya
Kløvningen
Hemskilen naturreservat
Strandvika naturreservat
Sandefjordsfjorden
Kjerringvik
Ula
Færder fyr
Lervik
Engelsviken
Rauerfjorden
Rauerfjorden marine verneområde
Fredrikstad
Nordre Søster
Søndre Søster
0
2.5
5
Kilometer

2025. Kartdata: ©Kartverket, ©Miljødirektoratet
Kartografi: ©Miljødirektoratet, ©2286mch